

הקדמה

770 איסטון פארקווי (או בשמו הרשמי "בית אגודת חסידי חב"ד העולמי - אוהל יוסף יצחק"), ובקיצור - "סעוון סעוונטי", הוא המרכז העולמי של חסידות חב"ד ובית מדרשו של הרבי שליט"א מליובאוויטש מלך המשיח. "סעוון סעוונטי" (770 באנגלית) ממקם בבנין מספר 770 שבשדרת איסטון פארקווי בשכונת קראון הייטס שבברוקלין, בעיר ניו יורק.

* * *

אדמו"ר הריי"צ (רבי יוסף יצחק, הרבי מליובאוויטש הקודם) עזב את אירופה והגיע לאמריקא ביום ט' באדר ה'ת"ש. מיד עם הגיעו הוחל בחיפושים אחר מקום שיהיה למשכנה הקבוע של אגודת חסידי חב"ד בארצות הברית, ובית פרטי עבור אדמו"ר הריי"צ. לאחר חיפושים רבים נמצא הבנין המתאים, בנין מספר 770 בשדרת 'איסטון פארקווי' בשכונת קראון הייטס. עד אז שימש המבנה כקליניקה פרטית של רופא, שקיבל צו ממשלתי לסגור את מרפאתו. ביום י"ט באלול באותה שנה נכנס אדמו"ר הריי"צ להשתכן במבנה ויומיים לאחר מכן, ביום כ"א באלול, נערכה חגיגה רשמית של "חנוכת הבית".

גודל המבנה המקורי הספיק לכל הצרכים של אגודת חסידי חב"ד בארצות הברית באותה תקופה, ואף לצרכיו הפרטיים של אדמו"ר הריי"צ. החלוקה היתה כזאת: הקומה הראשונה נועדה לבית מדרש עבור החסידים. הקומה השניה שימשה כבית מגורים לאדמו"ר הריי"צ. בקומה השלישית התגורר חתנו הראשון של אדמו"ר הריי"צ, הרב שמריהו גוראריה. כך שבתחילה הבנין נשאר כפי שהוא, מלבד שינוי אחד: בניית מרפסת לסוכה בדירת אדמו"ר הריי"צ, בקומה השנייה, על מנת שלא יצטרך לטרוח לרדת למטה בחג הסוכות כדי לאכול בסוכה שבחצר.

* * *

משמאל למתחם בניין 770, היתה חניה (ששימשה בעיקר לאמבולנסים שעבדו בשירות בית הרפואה

הפרטי שהיה במקום) שנקראה בשם שאלאש (ברוסית - מבנה ארעי, סוכה).

בסביבות שנת תשי"ד, בעקבות ריבוי המשתתפים בתפילותיו ובהתוועדותיו של הרבי, לא הספיק בית המדרש ("זאל הקטן") להכיל את כל האנשים, ומשום כך בתפילות הימים הנוראים ובהתוועדות של אותה שנה עברו להשתמש ב"שאלאש" - בחניה - שהיה גדול מה"זאל הקטן", להתוועדות ולתפילות הימים הנוראים. ההתוועדות הגדולות של "ט כסלו, י" שבט וחג הפורים, נערכו באולמות אחרים, גדולים יותר, באזור שכונת קראון הייטס.

ככל שקהילת חסידי חב"ד גדלה, גבר הצורך במקום נוסף והשימוש בשאלאש נעשה תכוף יותר. בסוף שנת תשי"ט (באותו זמן כבר כיהן בנשיאות חתנו של הרבי הריי"ץ, הרבי שליט"א מליובאוויטש הנוכחי מלך המשיח) כבר היה השאלאש חיוני עד כדי כך, שהיה ברור שיש צורך לשפץ אותו, על מנת שיוכל לשמש כבית-מדרש של קבע. וכך אכן עשו: אטמו אותו לגשם, לרוח ולקור, ופרשו ברזנט כתקרה (בסוכות שמו סך). לקראת ראש השנה תש"כ הסתיים השיפוץ.

באותה תקופה נערכו שיפוצים נוספים במקום לנוחיות הקהל. פתחו בגג חלונות איורור שנתנו מענה סביר בזמנים רגילים (בהתוועדות ובתקופות של עומס, בשל הצפיפות החום ואי הנוחות היו רבים מאוד). לאחר הרחבת המקום ושיפוצו לא היה יותר צורך לקיים את ההתוועדות הגדולות באולמות השונים (בשכונת קראון הייטס), ומאז כל האירועים נערכו ב-770.

בחורף שנת תשכ"ה נקנו המבנים שמימין ומשמאל לבניין 770 - בניינים מספר 784 ו-788 שברחוב איסטערן פארקווי. זה קרה לאחר שר' אהרן קליין (חסיד שהתמסר לבניית והרחבת 770) נכנס לריבוי ליחידות והעלה את הצעתו להרחיב את 770 עד לרחוב קינגסטון. הרבי שאל: "אתה בטוח שנצטרך כזה בית כנסת גדול?!?" ור' אהרן ענה לרבי בביטחון: "צטרפו עוד גדול מזה", והרבי נתן את הסכמתו. לאחר פינוי הדיירים הוחל בעבודת יישור הקומה הראשונה של בניין 784 הצמוד ל-770 משמאלו. בבניין הימני (788) שוכנו באופן זמני בחורים מהישיבה ומשפחות שונות.

בחודש אלול שנת תשכ"ז החלה העבודה להכשרת מרתף בניין 784, על מנת שישמש כבית כנסת. התכנון היה שתוך חודש תושלם ההרחבה וכבר בראש השנה תשכ"ח יוכלו לערוך שם את תפילות החג, מה שלא נראה הגיוני. ההרחבה כללה: בשלב א' - חפירה מהקומה הראשונה עד לתחתית המרתף, בכדי ליצור חלל עם תקרה גבוהה. בשלב ב' - שבירת הקירות המפרידים בין בניין 770 לבניין 784. ובשלב ג' - הכשרת המרתף המאוחד לאולם תפילה גדול. השלב הראשון התקדם במהירות והיה נראה שאכן לקראת ראש השנה תסתיים הבניה. אלא שלקראת שלב ב' גילו הפועלים שהקיר המפריד בין שני הבניינים עשוי מביטון מזוין ומברזל ועוביו שלש רגל. אורכו היה עשרים מטר והיה בלתי אפשרי לסיים את שבירתו עד לראש

השנה.

בליל ערב חג הסוכות תשכ"ח, לאחר שהקיר הגדול כבר היה שבור, גילו הפועלים שישנו קיר נוסף המשמש כיסוד מערבי לבניין 784 ושבירתו מותרת רק באישור מהנדס. הפועלים שברו חלק קטן ממנו וסוכם על המשך השבירה בנוכחות מהנדס.

בחורי הישיבה התעדכנו באופן שוטף בהתקדמות הבנייה. לאור ההתפתחויות האחרונות הם הבינו שכיוון שיום המחרת הוא ערב חג ואין הרבה זמן לעבוד, ובחול המועד (סוכות) לא עובדים, יצא שעד אחרי שמחת תורה לא יסתיימו השיפוצים. בהחלטה ספונטנית נטלו הבחורים צינור ארוך וכבד שמצאו ושיועד לצנרת חימום הבניין, והחלו להכות באמצעותו את הקיר. הבחורים עבדו במרץ במשך כל הלילה; במהלך העבודה אחדים מהבחורים נפצעו קלות, אך לפנות בוקר הסתיימה העבודה והמרתף כולו נהפך לאולם אחד. בניין 784 נשאר ללא תמיכה הנדסית, אך באותו רגע העובדה הזאת לא הטרידה אף אחד יותר מדי. את ארון הקודש ובימת הרבי העבירו לקדמת המרתף.

כשהפועלים הגיעו למקום בבוקר המחרת - ערב חג הסוכות - הם לא האמינו למראה עיניהם. כל שנותר להם לעשות היה להניח כבש שיגשר בין רצפות השאלאש ו-784, ולנקות את המקום משאריות פסולת הבניה. החסידים, מצידם, המתינו בהתרגשות לכניסת הרבי ל"בית הכנסת החדש". לקראת תפילת מנחה של ערב חג הסוכות יצא הרבי מחדרו הקדוש ונכנס לבית הכנסת החדש והמורחב, ה"זאל הגדול". הרבי התקדם במהירות לעבר מקומו החדש, המרוחק יותר, כשהוא מביט כל העת לצדדים ועל פניו נראית שמחה גדולה.

קהילת חב"ד הוסיפה להתרחב עוד ועוד, וכבר במהלך שנת תשכ"ח לא הספיק המקום החדש - ה"זאל הגדול" - לאכלס את הקהל הרב. הפעם תוכנן להרחיב את בית הכנסת תחת מרתף בניין מספר 788. בפועל התעכבה עבודת ההרחבה חמש שנים. בסוף שנת תשל"ג החלו את ההרחבה, וגם הפעם תכננו שלראש השנה יהיה בית הכנסת מוכן.

במהלך ההרחבה העמידו עמודים זמניים כתמיכה לבניין ולקראת סיום הבניה רצו להורידם כדי שלא יפריעו להתפשטות קול החזן. את הסרת העמודים היה אמור ללוות מהנדס, שנתן הנחיות איך לבצע את המלאכה. אחד מחברי 'ועד הבניין' חשש מהסרת העמודים והלך להתייעץ עם מהנדס נוסף. הלה השיבו ש"בכל דבר יש סכנה". אותו חבר ועד נכנס לרבי וסיפר את תשובת המהנדס. תשובת הרבי היתה שאם יש בזה סכנה, שלא יורידו את העמודים. תקופה קצרה לאחר מכן, תוך כדי תהליך הבניה, התנגש אחד הטרקטורים הקטנים, שעבד בתוך שטח 770, באחד העמודים. העמוד נעקר ממקומו והתעורר חשש להתמוטטות הבניין. לאחר דקות אחדות, כשנוכחו לדעת ששום דבר לא קורה, הגיעו למסקנה שאין שום בעיה והעמודים הוסרו.

הבניה הסתיימה בליל ערב ראש השנה תשל"ד. הרצפה הייתה עקומה עדיין וכל 770 עמד בצורה אלכסונית (במשך כמה שנים, עד שיישרו זאת), גם הפאנלים עדיין לא הודבקו, ועזרת הנשים בצד רח' איסטערן פארקווי היתה רק משטח בטון - אך הבניה בעיקרה הושלמה. לאחר החגים חודשו העבודות והפועלים עסקו בגימור הבית. הודבקו טפטים חדשים על גבי הקירות כדי להשוות את צבעם בכל הבניין. כמה חסידים סיימו את שיפוץ עזרת הנשים, וגם בנו מדרגות לקומה השניה מעזרת הנשים. בשלב זה ה"זאל הגדול" הורחב עד לקיבולת המקסימאלית שלו.

הרחבה זו לא כללה את השטח שמתחת לעזרת הנשים שבצד רח' איסטערן פארקווי. שנים אחדות לאחר מכן, התקינו בקצה המזרחי חדר למעילים ולתאי אכסון, שהפך אחר כך לכמעין 'חדר שני', עד לשלב בו שיפצו את השירותים למטה ופינו את חדר החשמל שהיה במקום ופתחו את כל השטח שמתחת לעזרת הנשים. באותה תקופה גם נבנתה "לשכת עושי חביתין", בה מכינים את האוכל להתועדויות ב-770, "מזונות" לפני התפילה ועוד.

* * *

במשך השנים הפך 770 למוקד עליה לרגל למאות אלפי אנשים ויותר, שהגיעו מכל רחבי העולם ומכל החוגים והזרמים. המקום המה אדם בכל שעות היממה ונעשה צר מלהכיל את הציבור, שהמשיך לגדול בהתמדה. בשלהי שנת תשמ"ח הכריז הרבי על "שנת הבניין", ובהקשר עם ההכרזה הורה הרבי להרחיב גם את בית-הכנסת ובית-המדרש בליובאוויטש שבליובאוויטש, 770. זמן רב נמשכו הדיבורים על תוכניות להרחבת ה"זאל הגדול" ואף תוכנן מעמד "הנחת אבן פינה" צנוע לקראת ההרחבה.

ביום י"ז אלול תשמ"ח התפלל הרבי כרגיל בביתו שברחוב פרוידנט. לאחר תפלת מנחה התקיימה חלוקת דולרים לצדקה, במהלכה ניגש יושב-ראש 'קרן ידידי מנחה ישראל' - הנדיב מר דוד צייס וסיפר לרבי כי בתוכניתו להרחיב ולהגדיל את בנין 770 לבנין גדול ומפואר. הוא הסביר לרבי את כל פרטי העניין, ולאחר מכן ביקש-הזמין את הרבי להשתתף בטקס הנחת אבן הפינה שברצונו לערוך באותו יום בחצר 770. באופן מפתיע נענה הרבי להזמנה והתנה את השתתפותו בכך שמר צייס ינאם במהלך הטקס בשפת האידיש, שהיא שפת אמו. מר צייס הסכים לתנאי ואמר לרבי באידיש: "להתראות ב-5:00".

הסכמתו הפתאומית של הרבי להשתתף בטקס גרמה למארגנים להאיץ בהכנות. תוך דקות הוכשרה הקרקע שבחזית 770 והוקמה בימה מיוחדת עבור הרבי, עליה הוצבו סטנדר ומיקרופון. קהל רב החל לנהור אל מקום האירוע כשהוא מתמקם על פימיודות מאולתרות שהוצבו על הכביש. על חזית הבניין נתלה שלט "גדול יהיה כבוד הבית, לשנה טובה ומתוקה".

בשעה 5:00 בדיוק הגיע הרבי ברכבו. הרבי יצא מהרכב, פנה לעבר הבימה המאולתרת ואמר שיחה במשך כעשר דקות. בשיחה דיבר הרבי על משמעות השם המוענק לאירועים מסוג זה ב'שפת המדינה' - 'גראונד

ברייקינג' ("שבירת הקרקע") וכן למשמעות הרוחנית של הנחת אבן הפינה, בהשוותו זאת לאבן השתייה שמקום משכנה דווקא בקודש הקדשים, ו"ממנה הושתת כל העולם כולו".

בסיום השיחה כיבדו את מר צייס לנאום באידיש כפי שסוכם. מר צייס פתח את דבריו בצינון את הזכות הגדולה שנפלה בחלקו לבנות כאן את בית מדרשו ומרכזו העולמי של הרבי שליט"א. הוא סיפר בהתרגשות כיצד ראה בשואה את הגרמנים מכלים את כל בתי הכנסת שבעירו ולא האמין כי בוא יבוא היום והוא עצמו יבנה בית כנסת. מר צייס הוסיף ואמר: "רבי, אמנם התחייבתי לך לדבר באידיש, אך מה אעשה ושכחתי שפה זו כמעט לגמרי והדבר קשה עלי". "רבי איך האב דיר ליב זייער זייער אסאך (רבי אני אוהב אותך הרבה מאוד)". הרבי הגיב בחיוך רחב.

בהמשך ירד הרבי מן הבימה וניגש סמוך לבור שנכרה עבור אבן הפינה. הרבי לקח בידו את חפירה והסיט את החול לצדדים, התכופף והרים בידי את האבן שהונחה בסמוך והניחה בתוך הבור. שוב נטל לידי את את החפירה וכיסה את האבן במעט חול.

* * *

ביום שני, כ' מרחשון תשנ"ב הוציא הרבי לאור את קונטרס "בית רבינו שבבבל". ופרסום הקונטרס עוררה שמחה מיוחדת בלב קהל לומדי התורה בעולם בכלל, ואצל חסידי חב"ד בפרט.

בקונטרס המיוחד מובאים דברי הנביא יחזקאל, שהשכינה נמצאת עם בני ישראל גם בזמן ובמקום הגלות. מדברי הגמרא (הדנה בנבואת יחזקאל) מובן, שבכל תקופה נמצאת השכינה במקום ששם רוב עם ישראל, והמקום הספציפי בו נמצאת השכינה הוא בבתי הכנסת ובבתי המדרש. בנוסף להשראת השכינה בכל אחד ואחד מבתי הכנסיות, ישנו מקום מקודש אחד בעולם, ששם נמצאת השכינה באופן נעלה ומיוחד.

בזמן שעם ישראל חי על אדמתו ובית המקדש עמד על תילו, מקומה של השכינה היה בבית המקדש. כאשר גלו בני ישראל לבבל גלתה השכינה אתם ושרתה בכל בתי הכנסת שבבבל. המקום המיוחד שבו שרתה השכינה באופן נעלה, מעין ובדוגמת השראת השכינה בבית המקדש, היה "בית רבינו שבבבל" - ביתו של "רבינו" - ביתו של נשיא הדור, שהיה באותה תקופה בבבל.

לפי זה - מסביר הרבי בקונטרס המיוחד שפורסם בכ' במרחשון תשנ"ב - בדורנו, כאשר רוב עם ישראל וגם נשיא הדור נמצאים באמריקא - השכינה גם היא, נמצאת באמריקא. ובאמריקא עצמה, היא נמצאת ב"770" - ביתו של נשיא הדור.

* * *

החידוש והייחודיות בקונטרס "בית רבינו שבבבל", הוא במימד הנצחיות שמעניק הרבי לבית קדוש זה: לאחר שהרבי קובע שבבית רבינו שבבבל ישנה השראת וגילוי השכינה מעין ודוגמת השראת וגילוי השכינה

ב- "770" הצמוד לבית המקדש השלישי בירושלים הבנויה, ומלך ביופיו תחזינה עינינו. ונשמע מפיו "דבר מלכות", "תורה חדשה מאתי תצא" תיכף ומיד ממש.

בבית המקדש, וממקום זה נמשכת השראת השכינה וגילוייה לכל המקומות הקדושים בעולם כולו, ובית זה נקרא בשם "תלפיות" (תל שכל פיות פונים בו, כפי שהיה בבית המקדש) - מוסיף הרבי ואומר, שעיקר עניינו של בית רבינו שבבבל הוא הגאולה, שבה יהיה קיבוץ כל בתי הכנסיות מכל העולם לארץ ישראל. ולכן הרי הוא מקום בית המקדש השלישי, ובו יתגלה בית המקדש השלישי ומשם ישוב לירושלים.

בתור הכנה לירידת והתגלות בית המקדש השלישי מהשמים, בונה המלך המשיח "מקדש מעט" במקומו וזהו למעשה עניינה של הנחת אבן הפינה שנעשתה בתשמ"ח.

* * *

בנוסף לחידוש הלמדני אודות נצחיות הקדושה של 770, יש בקונטרס גם התבטאויות מפורשות אודות נצחיות הקדושה במקום זה: "המקום הקבוע ד' בית רבינו", בית הכנסת ובית המדרש שלו", "קדושה לא זזה ממקומה, ואדרבא, באופן ד' מעלין בקודש", "מוסיף והולך", עד ביאת גואל צדק", "בית רבינו, ("770") הוא בבחינת "תלפיות", "תל שכל פיות פונים בו". . "עד עולם".

* * *

כאשר מתבוננים בזמן בו בחר הרבי להוציא לאור קונטרס עמוס ביטויים אודות נצחיות השראת השכינה בבית רבינו שבבבל - זמן קצר קודם כ"ז אדר תשנ"ב וג' תמוז תשנ"ד - ורואים את היחס המיוחד של הרבי לקונטרס זה, שביום הוצאתו לאור, לקח אותו עימו לאוהל הקדוש, ומאז החזיק אותו בתוך הסידור שלו, ומעולם לא הוציאו (שלא כשאר הקונטרסים שהרבי החזיק אותם בתוך הסידור רק במשך כמה ימים) - מובן שקונטרס זה הוא מיוחד במינו, ויש בו הוראה מיוחדת לזמננו. טיבה של ההוראה ברור ומובן, לאור תוכן הקונטרס: מכאן, מ-770, תצא האורה!

בית זה היה הווה ויהיה ביתו של נשיא הדור, בית רבינו שבבבל. גם בתקופה זו של הסתר פנים לכאורה, מכאן ממשיך ויוצא אורו לעולם כולו. מכאן משפיע הוא חיים ואלוקות לכולנו, ולכאן באים המוני בית ישראל להתקשר לרבי מתוך ידיעה ברורה שכאן, בבית זה, הוא נמצא!

וכפי שהרבי עצמו כותב לקראת סיום הקונטרס, ש"דואים במוחש שהולך ונתווסף ביתר שאת וביתר עוז במספר בני ישראל שבאים ל"בית רבינו", "ברוב עם הדרת מלך" (כולל גם "מאן מלכי רבנן", ובפרט נשיא (מלך) הדור)". ואכן כל מי שמבקר ב-770 בכל ימות השנה, ובמיוחד בחודש החגים, רואה במוחש את הנהירה ההמונית, לא רק של חסידי חב"ד, אלא גם של יהודים מכל העדות והחוגים שבאים להתפלל במחיצת הרבי ולהתבשם מאווירת הקודש השורה במקום בו שורה ומתגלה השכינה בדוגמת בית המקדש.

ויהי רצון שכבר נראה בעינינו ממש את ההתגלות המליאה והשלימה, ויחד עם כל בני ישראל ("ומשה ואהרן עמהם") גרוץ יחד בשמחה רבה ומתוך ריקוד להתוועדות המרכזית עם מלך המשיח, שתתקיים

מפתח ותוכן הסעיפים

סעיף א

נבואת יחזקאל אודות ה"מקדש מעט" / "מקדש מעט רגיל" ו"מקדש מעט עיקרי" / השראת השכינה במקדש מעט העיקרי מקבילה להשראה שהיתה עם ה"סנהדרין" בבית המקדש / "בית רבינו שבבבל" הוא המקדש מעט העיקרי כיוון ש"רבינו" מורה לכל העם כיצד להתנהג, כמו חכמי הסנהדרין בבית המקדש.

סעיף ב

בשני בתי כנסת בבבל נמצאת השכינה יותר מבכל בתי הכנסת / בשני בתי כנסת אלו נמצאת השכינה לסירוגין, כל פעם רק באחד מהם ולא בשניהם בבת אחת / ראייה לאמור בסעיף הקודם שישנם חילוקי דרגות ב"מקדש מעט" וישנו רק מקום אחד ("בית רבינו שבבבל") שהוא ה"מקדש מעט העיקרי" ובו נמצאת "עיקר השכינה".

סעיף ג

מעלתו של "בית רבינו" תמשך גם בזמן הגאולה / בתי הכנסת מכל העולם יבואו בגאולה לבית המקדש ויתחברו אליו לפי דרגתם / "בית רבינו" יהיה צמוד ממש לבית המקדש ושאר בתי הכנסת יתחברו לבית המקדש באמצעותו.

סעיף ד

גם בגאולה תהיה השכינה ב"בית רבינו" ושם היא "תיגאל" ותתגלה בשלמות / בית המקדש השלישי הוא "כלי" מתאים להכיל את השכינה הנעלית שתתגלה ב"בית רבינו" בגאולה / בית המקדש ירד תחילה בבית רבינו / מלך המשיח בונה "מקדש מעט" במקום שבו הוא נמצא בזמן הגלות, בתור הכנה למקדש העתידי שיתגלה שם.

סעיף ה

מעלה נוספת של בית רבינו מצד עצם הימצאותו של "רבינו" / כמו שבבית המקדש שרתה "כללות השכינה" כיוון ששם היו נשמות כל עם ישראל, כך גם ב"בית רבינו" שורה "כללות השכינה" כיון ש"רבינו" נמצא שם והוא כולל את נשמות כל עם ישראל / "רבינו" הוא גם המשיח שיביא את הגאולה / שלמות הגאולה על ידי המהפך של חוץ לארץ למקום קדוש נעשה על ידי "בית רבינו שבבבל".

סעיף ו

רוב עם ישראל ונשיא הדור נמצאים באמריקא ולכן גלתה השכינה לאמריקא / 770 איסטערן פארקוויי, ברוקלין, ניו יורק הוא מיקומו הסופי של "בית רבינו בדורנו" עד הגאולה / "רבינו" מביא את הגאולה על-ידי הפיכת כל העולם לקדוש / "רבינו" מלמד ומפיץ את תורת החסידות וזה גם פועל את ביאת המשיח / "בית רבינו" נמצא דווקא באמריקא כיוון שהיא נמצאת ב"חצי כדור התחתון" וכדי להרים את כל העולם לקדושה צריכים להרימו מלמטה דווקא / בנוסף להכנת העולם לגאולה, גם הגאולה בפועל נעשית על-ידי "רבינו" כי הוא המשיח.

סעיף ז

שלימות בירור העולם והכנתו הסופית לגאולה קשורים לשלמות המספר שבע / שמו של רבינו, שם ביתו, וימי חייו קשורים גם הם לשלמות השבע / בדורנו תבוא הגאולה בפועל על ידי מלך המשיח - אשר גם הוא קשור ל"שבע", בהיותו "דור השביעי".

סעיף ח

"נשיא הדור השביעי" הרבי מליובאוויטש הנוכחי המלך המשיח - ממשיך את דרכו של הרבי הרי"צ / בארבעים השנים האחרונות גדלה הפצת התורה והיהדות מ"בית רבינו שבבבל" לכל העולם / הנהירה ההמונית של עם ישראל ל"770" הולכת וגדלה עד שיש צורך להרחיב את הבנין / ההרחבה שנעשתה על-ידי המשיח היא בתור הכנה להתגלות בית המקדש השלישי שם / לכל אחד הזכות להשתתף בבניה.

סיכום

סעיף א. "בית רבינו" שבבבל - תפקידו ומהותו

העולם - במשמעות של העולם - מעלים ומסתיר את מציאותו של הקדוש-ברוך-הוא; זהו תפקידו וייעודו. אנשים שמסתפקים בראייה - או אפילו בהתבוננות - שטחית, לא רואים אותו ולא מרגישים כל-כך בעובדת הימצאותו. אולם ודאי שהקדוש-ברוך-הוא נמצא בכל מקום, ו"מלא כל הארץ כבודו".

יחד עם תכונת העולם הכללית של העולם, ישנם מקומות מסוימים, מיוחדים, שבהם הקדוש-ברוך-הוא מופיע בצורה שונה. במקומות אלה הוא מגלה את עצמו באופן מיוחד יותר מאשר בשאר המקומות. צורה זאת של גילוי נקראת "שכינה". בבית המקדש שכן הקדוש-ברוך-הוא בגילוי; שם היה "גילוי שכינה". ההימצאות במקום המקדש או בקרבתו נתנה לעם ישראל את ההרגשה שהקדוש-ברוך-הוא נמצא איתם ממש, צופה ומשגיח עליהם.

בבית המקדש התרחשו בקביעות עשרה ניסים גלויים (ביניהם: מעולם לא כיבו הגשמים את האש של המזבח; למרות הקהל הרב, שיצר אילוץ של עמידה בצפיפות, כשהיו משתחוים לה; התרחב המקום באורח פלא והשתחו בו רוח; הלחם של הכוהנים החזיק בחמימותו וטריותו למשך שבוע שלם, וכן הלאה). כך שכל מי שעלה לבית המקדש ראה והרגיש במוחש את נוכחותו של הקדוש-ברוך-הוא בבית המקדש בפרט ובעולם בכלל, והיה ברור לו שהשגחתו והנהגתו מתקיימות בכל מקום באופן תמידי.

כאשר החריב נבוכדנצר מלך בבל את בית המקדש הראשון (בשנת ג'שלח; 332 שנה לפנה"ס), הוא הגלה

"ואהי להם למקדש מעט . . זה בית רבינו שבבבל"

- על-דבר (אודות) בית-הכנסת ובית-המדרש המרכזי

דליובאוויטש שבליובאוויטש

(ביתו של הרבי מליובאוויטש שליט"א מלך המשיח הנקרא "770")

את עם ישראל לבבל (כיום מדינת עירק). השלב הראשון של הגלות התרחש למעשה אחת עשרה שנה קודם לכן, עם "גלות יכניה". יהודים רבים הוגלו עם יכניה מלך יהודה, ובתוכם ארבעה-עשר אלף תלמידי חכמים ורבים מגדולי ירושלים (בתוכם מרדכי היהודי המוכר ממגילת אסתר, ויחזקאל הנביא, מחזון העצמות היבשות). המרחק מארץ ישראל, ארץ הקודש, ומ"גילוי השכינה" המוחשי שחוו בבית המקדש, גרם לתחושת נטק. היהודים הגולים לא הרגישו עוד באותו סוג של קשר וחייבור עם הקדוש-ברוך-הוא כמו בעבר. מצב זה הביא אותם לחשוב שהקדוש-ברוך-הוא נטש אותם לגמרי והסיר מהם את השגחתו.

יחזקאל הנביא, שכאמור גלה אף הוא עם גלות יכניה, זכה להתגלות נבואה בעומדו על שפת נהר "כבר" (נהר בבבל). בנבואתו ראה, שבית המקדש עתיד להיחרב ועם ישראל יגלו לבבל. כעבור זמן יגאל הקדוש-ברוך-הוא את כל עם ישראל מהגלות וישיב אותם לארצם. אולם גם בתקופת הביניים, למרות שהם רחוקים מארץ ישראל ומבית המקדש, הקדוש-ברוך-הוא משגיח עליהם ו"השכינה" נמצאת איתם.

האם ישנה אפשרות כזאת? האם יתכן שה"שכינה" תשרה בחוץ לארץ? השכינה הרי נמצאת רק במקום קדוש במיוחד, כמו בית המקדש? על כך עונה הקדוש-ברוך-הוא ליחזקאל ומורה לו להעביר לעם את המסר: "בכל מקום שאתם נמצאים אני אתכם ומשגיח עליכם. ולמרות שהתרחקתם מבית המקדש ומגילוי השכינה שבו, אל תדאגו, ישנו תחליף זמני. בתי הכנסת שבחוץ לארץ, שם מתאספים יהודים להתפלל ולעבוד את השם, יהיו "מקדש מעט". השכינה תשרה בהם כך שגם בזמן הגלות יהיה לעם ישראל מקום שבו יוכלו להתחבר לגילוי השכינה. בתי הכנסת יהוו תחליף (זמני, כמובין!) לבית המקדש. דרכם אמשיך "להיות בקשר" אתכם, להשגיח ולשמור עליכם". יחזקאל מוסר לעם את דברי הקדוש-ברוך-הוא אודות ה"מקדש מעט" ומעודד אותם.

נבואת יחזקאל התקיימה במדויק. שנים אחדות לאחר מכן נחרב בית המקדש. המוני יהודים נהרגו במלחמה והשאר הוגלו לבבל. היהודים שגלו בגלות יכניה וכבר התמקמו בבבל מזה כמה שנים, מקבלים את פני הבאים בכאב רב ושומעים מהם על זוועות המלחמה ועל חורבן בית המקדש. הבשורה היחידה שיש בפי הגולים "הישנים" לאחיהם הדוויים היא "נבואת יחזקאל" אודות הגאולה העתידה, והנחמה פורתא בכך שהקדוש-ברוך-הוא לא עזב אותם באמת, והוא מוכיח זאת באמצעות גילוי השכינה בזמן הגלות בתוככי ה"מקדש מעט".

מאותו זמן ידעו כולם על גילוי השכינה הקיים בבתי הכנסת.

באותה תקופה היה בבבל בית כנסת מרכזי בשם "שף ויתבי". הוא נבנה בעיר נְהַרְדֵּעָא מאבנים וחול של בית המקדש שהביאו איתם הגולים בתקופת המלך יכניה. הסיבה שהם לקחו איתם חול ואבנים מהמקדש היא, כיוון שהיה קשה להם להיפרד מבית המקדש (באותו זמן בית המקדש עדיין עמד על תילו. וכמובן שהם לא חפרו ושברו חלקים ממנו, וכנראה שהם לקחו אבנים מיותרות שהוחלפו בשיפוצים וכדומה). בבית הכנסת

"שף ויתבי" היה "גילוי שכינה" מיוחד, עד שפעם אחת היה קשה לנמצאים שם לסבול את עוצמת הגילוי והוצרכו לצאת ממנו.

לאחר שבעים שנה בגלות ריחם הקדוש-ברוך-הוא על עם ישראל וניתנה להם האפשרות (בזמן המלך כורש) לעזוב את בבל. יהודים רבים חזרו באותה הזדמנות לארץ ישראל ובנו את "בית המקדש השני". לאחר ארבע מאות ועשרים שנים נחרב בעוונותינו גם בית המקדש השני ושוב גלו בני ישראל מארצם, והפעם התפזרו במשך הזמן בכל העולם.

מאז חורבן שני בתי המקדש מפעמת בלבו של כל יהודי, בכל מקום שבו הוא נמצא, הציפייה לבנין "בית המקדש השלישי" ולגאולה האמיתית והשלימה. ליהודים הנמצאים בגלות ומצפים לגאולה יש קרן אור ונחמה בידיעה, שהקדוש ברוך הוא לא נטש אותם באמת. הם זוכרים את נבואת יחזקאל אודות ה"מקדש מעט". הם יודעים שעד שיבנה בית המקדש השלישי שבו תשרה השכינה בהדרה, ניתן להתחבר לשכינה ב"מקדש מעט" - כל בית כנסת, בכל מקום שהוא בעולם. בתי הכנסת מהווים תחליף - זמני בלבד, רק לבינתים - לבית המקדש.

בתקופה שלאחר חורבן בית המקדש השני התפתחה הקהילה היהודית בבבל והפכה למעצמה תורנית אדירה [וכל כך גדלה מעלת בבל, עד שהשוו אותה חכמינו לארץ ישראל ואמרו ש"כשם שאסור לצאת מארץ ישראל לשאר ארצות (כיוון שמצויה שם חכמת התורה ויראת הטא) כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות"].

באותה תקופה, חי בארץ ישראל תלמיד חכם בשם רבי אבא. הוא היה גאון אדיר בידיעת התורה ומופלג במידות טובות. לא פלא שהיה תלמידו הקרוב של גדול הדור, רבי יהודה הנשיא (מחבר המשנה), הידוע בכינויו "רבינו הקדוש". כשהיה "רבינו הקדוש" משוחח עם רבי אבא בדברי תורה, לא היו הסובבים מצליחים לעקוב אחר מהלך דבריהם העמוקים ובטח לא להבינם.

בשנה שבה נפטר "רבינו הקדוש", החליט החכם רבי אבא לרדת לבבל וללמד שם תורה. כשהגיע לבבל, עמדו חכמי בבל על טיבו וגדלותו ובאו ללמוד ממנו תורה. תוך זמן קצר נחשב רבי אבא לגדול חכמי בבל וכולם ללא יוצא מן הכלל התייחסו אליו בהערכה ובכבוד גדול. הוחלט שלא מתאים להמשיך לקרוא לו בשמו הפרטי ומאו והלאה הוא מוכר בכינוי "רב" ו"רבינו".

בתחילה התגורר "רבינו" בעיר נהרדעא שהיתה מרכז תורני גדול. כשהיה "רבינו" בנהרדעא, נהג להתפלל בבית הכנסת המרכזי והמיוחד "שף ויתבי" (שכאמור, נבנה מאבנים וחול שהובאו מבית המקדש הראשון ב"גלות יכניה"). בתקופה מאוחרת יותר התגורר "רבינו" בעיר הוצל הסמוכה לנהרדעא.

לבסוף החליט "רבינו" לקבוע את מקומו בעיר "סורא". באותה עיר גרו יהודים רבים שלא ידעו ללמוד תורה ו"רבינו" רצה להחיות את המקום מבחינה רוחנית. באותו זמן נפטר בסורא גר צדק שלא היו לו יורשים.

הוא השאיר אחריו בית גדול במקום גבוה עם גינה מרווחת. "רבינו" קפץ על המציאה. הוא שיפץ את ביתו של הגר ופתח במקום מרכז תורני גדול שכלל בית כנסת, בית מדרש (ישיבה) ללימוד תורה, ו"בית דין". תלמידים רבים באו ללמוד בישיבה של "רבינו" ובית הדין שלו התפרסם כבית הדין המרכזי של בבל. ביתו של "רבינו" קיבל את התואר "בית רבינו שבבבל".

על הפסוק בנבואת יחזקאל, שבו נאמרו דברי הקדוש-ברוך-הוא לעם ישראל "ואהי להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם" - שגם בחוץ לארץ (שזוהי הכוונה בלשון הפסוק "בארצות אשר באו שם"), במקום הגלות, ובזמן הגלות, ישנו "מקדש מעט", המהווה תחליף לבית המקדש, והוא מעין ודוגמת בית "המקדש הגדול אשר היה בירושלים", וכמו שהסביר אחד המפרשים: "תַּנְיִן (שני) לבית מקדשא" - היינו שה"מקדש מעט" הוא "שני" לבית המקדש בירושלים (שני מלשון מְשָׁנָה, כמו "משנה למלך").

בין חכמי בבל נערך דיון היכן הוא ה"מקדש מעט" - **אֵיתָא בְּגִמְרָא** (דיון זה מובא בגמרא) **"אמר רבי יצחק ה"מקדש מעט" אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל, ורבי אלעזר אמר שה"מקדש מעט" זה בית רבינו שבבבל".**

האם החכמים חלוקים בדעותיהם, איזהו בדיוק ה"מקדש מעט" והיכן מקומו? ממבט ראשון נראה שכך הוא הדבר, שכן לדעת רבי יצחק כל בית כנסת ובית מדרש בבבל הוא "מקדש מעט" אשר הקדוש-ברוך-הוא משרה בו את שכינתו בזמן הגלות כתחליף לבית המקדש בירושלים. ואילו לדעת רבי אלעזר, כך מובן, לא כל בית כנסת בבבל הוא "מקדש מעט", אלא רק בית הכנסת ובית המדרש שב"בית רבינו".

ויש לומר, שרבי-יצחק ורבי-אלעזר לא פְּלִיגִי, החכמים אינם חלוקים זה על זה ולמעשה כל אחד מסכים לדעתו של השני, היינו, שגם לדעת רבי-אלעזר - שלדעתו "בית רבינו" הוא ה"מקדש מעט" - נקראים גם כל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל "מקדש מעט", וגם לדעת רבי-יצחק - שלדעתו כל הבתי כנסיות הם "מקדש מעט" - עיקר השלימות הענין ד"מקדש מעט" הוא ב"בית רבינו": החכמים אינם חלוקים בדעותיהם, וכל ההבדל ביניהם הוא היכן כל אחד מהם שם את ההדגש. כל אחד מהם ציין והדגיש מקום מסוים הנקרא "מקדש מעט", מבלי לשלול את המקום שאותו ציין והדגיש חברו. למעשה בפועל, שניהם מסכימים גם שהקדוש-ברוך-הוא נמצא בכל בתי הכנסיות ובתי המדרשות שבבבל, וגם שהשלימות של "מקדש מעט" היא ב"בית רבינו" והוא ה"מקדש מעט העיקרי".

התואר "רבינו" - הוא על-שם שמלמד תורה לתלמידים, ו"בית רבינו" (הבית שבו מלמד רבינו תורה לתלמידיו) - הוא בית מדרש, ובמילא הרי-הוא גם בית כנסת (הבית שבו מתכנסים הרב והתלמידים לתפלה), כיון שהלימוד והתפלה צריכים להיות בבית אחד, כהמשך הסוגיא שם מובאים דברי אחד החכמים שסיפר **"הוא גְּרִיסָא בְּבֵי כְּנִישָׁתָא"**. (הייתי לומד בבית הכנסת). מכך מובן שבנוסף לכך ש"בית רבינו" היה בית

מדרש, הוא היה גם בית כנסת. לפי זה אפשר לחשוב שאין הבדל בין "בית רבינו" לבין כל בתי הכנסיות ובתי המדרשות האחרים שבבבל. שהרי בכל בית כנסת לומדים ומתפללים, וגם ב"בית רבינו" נוהגים כך, ולכאורה הוא שווה להם במעלתו.

מדוע אם כן מוסכם על החכמים ש"בית רבינו" הוא מקום מיוחד יותר משאר בתי כנסיות, ועד כדי כך שהוא ה"מקדש מעט העיקרי" בכל ארץ בבל?

כיון של"בית רבינו" יש מעלה בלעדית: ומעלה יתירה ב(בית הכנסת ובית המדרש שב) "בית רבינו" לגבי שאר בתי כנסיות ובתי מדרשות - המעלה המיוחדת היא, ששם "רבינו" פוסק הלכות ומורה הוראות לכל העם כיצד להתנהג (בהמשך יוסבר מהי המעלה בכך).

בתקופה שבית המקדש היה קיים, היו בארץ ישראל שלשה סוגים של "בתי דין":

1. בכל עיר שהיו בה פחות ממאה עשרים אנשים היה "בית דין" של שלושה דיינים שהיו דנים בדיני ממונות, כגון אחד שהלווה לחברו כסף והלווה מכחיש ולא רוצה להחזיר.

2. בכל עיר שיש בה יותר ממאה עשרים אנשים, וכן בכניסה ל"הר הבית" ובכניסה ל"עזרה" של בית המקדש - היה בית דין של עשרים ושלושה דיינים שהיו דנים בעניינים "חמורים", כגון עברות שהעונש עליהן הוא מוות.

3. במרכז בית המקדש היתה לשכה בשם "לשכת הגזית" (חדר גדול ומכובד שקירותיו צופו ב"אבני גזית" יפות) ושם ישבו ה"סנהדרין" - בית הדין הגדול והמרכזי של עם ישראל המורכב משבעים ואחד דיינים ("סנהדרין" פירושו "מועצת זקני העם"). חכמי הסנהדרין לא התעסקו בבעיות "פשוטות"; אליהם הובאו כל הבעיות החמורות שבתו הדין הקטנים לא השיגו את פתרונם (או שלא הוסמכו לדון בסוג כזה של מקרים), וכן עניינים ציבוריים הקשורים לכלל העם. כגון מה דינו של שבט שלם שעבד עבודה-זרה, הופעת נביא שקר, מינוי בתי הדין של עשרים ושלושה, ועוד.

גדול חכמי הסנהדרין, שנקרא "נשיא הסנהדרין", ישב בראש כולם. סגנו של הנשיא, שנקרא "אב בית הדין", ישב מימינו. שאר החכמים ישבו ממול, לפי סדר מעלתם, בחצי עיגול גדול. זאת על-מנת שבזמן הדיונים יוכלו הנשיא וסגנו לא רק לשמוע את טיעוניהם ודעתו של כל אחד מחברי הסנהדרין אלא גם לראות את פניו של כל אחד ואחד מהם.

חכמי הסנהדרין היו בעלי תכונות ומידות נדירות. מבוגרים ובעלי ניסיון חיים, בעלי הופעה מרשימה, בקיאים ברוב השפות, חכמים, ענווים, יראי שמים, לא רודפים אחרי בצע כסף, ידידותיים ואהובים על הבריות, בעלי עין טובה ונפש שפלה, מדברים בנחת, מתגברים על יצרם הרע, בעלי לב אמין, מופלגים בחכמת התורה, מבינים בחכמות נוספות כמו רפואה, חשבון, אסטרונומיה, ואפילו קסמים וכשפים (על-

מנת שידעו לדון בכל סוגי המקרים).

ביטויים נפלאים נאמרו אודות ה"סנהדרין": "כמו שהגוף מהלך אחר העיניים, כך ישראל מהלכים אחר הסנהדרין, על מה שאומרים להם טמא - טמא, ועל מה שאומרים טהור - טהור". וכן: "כמו שהתינוק בבטן חי מאמו, כך ישראל לא יכולים לעשות דבר מבלעדי הסנהדרין". "מגינה על העולם כולו"; "מחפה על ישראל"; "בזכותם העולם עומד"; "גלגל עיניהם של ישראל"; ועוד ביטויים בסגנון זה המלמדים על חשיבות ה"סנהדרין" ומעלתו של בית הדין הגדול של עם ישראל. על פסקי ה"סנהדרין" מצווה התורה ואומרת "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל!"

תכלית נתינת התורה לעם ישראל היא על-מנת שידעו כיצד הקדוש-ברוך-הוא רוצה שיתנהגו ("הלכה"). מעבר לכך יש גם עניין ללמוד תורה אפילו מבלי להוציא מכך מסקנה מעשית, אלא שלימוד התורה על-מנת להסיק מסקנות מעשיות הוא נעלה יותר - כיוון שזוהי תכלית נתינת התורה. בלשכה המיוחדת של הסנהדרין בבית המקדש ("לשכת הגזית") היה "גילוי שכינה" מיוחד כיוון ששם היה מרכז ההלכה וההוראה לכל העם.

גם לאחר חורבן בית המקדש, ממשיך הקדוש-ברוך-הוא לחוש חיבה מיוחדת למקומות שבהם פוסקים הלכות ומורים לעם כיצד להתנהג - כדרשת חכמינו-זכרונם-לברכה שאומרים ושואלים "מאי דְּכָתִיב (מהו פירושו של הפסוק) אוהב ה' שערי ציון מכל משִׁכְנֹת יַעֲקֹב, הפירוש הוא: אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה - אותם מקומות שמה שמציין ומייחד אותם זוהי העובדה שבהם פוסקים הלכה ומורים לעם כיצד להתנהג למעשה בפועל, יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות... ששם לומדים תורה בלי מסקנה הלכתית-מעשית.

ולכן מיום שחרב בית המקדש אין לו לקדוש-ברוך-הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה", "אמה" היא מידת שטח (כחצי מטר); "ארבע אמות" הן כשני מטרים. האמירה "אין לקדוש-ברוך-הוא בעולמו, אלא ארבע אמות של הלכה", פירושה: מאז שחרב בית המקדש, השראת השכינה נמצאת באותו שטח מצומצם שבו פוסקים את ההלכה ומורים לעם כיצד להתנהג. ומדוע? "דבזמן שבית-המקדש היה קיים היה שם את לְשֵׁפֶת הַגְּזִית שִׁמְשֵׁם (מלשכת הגזית) היתה יוצאת הלכה פסוקה לכל העם על-פי סְנֵהֲדִין ועמהם (עם ה"סנהדרין") ודאי השכינה היתה שרויה, כיוון שכאמור, הקדוש-ברוך-הוא אוהב את המקום שממנו יוצאת הוראה; וכאשר משהו אוהב מקום מסוים, הוא משתוקק להיות שם. ומכיוון שלקדוש-ברוך-הוא אין מניעה מלהיות בכל מקום שהוא רוצה, הוא בוודאי נמצא במקום שהוא אוהב. והיות שבתקופת בית המקדש ה"סנהדרין" היווה את בית הדין המרכזי לכל העם, מקום שבו נפסקה הלכה למעשה, לכן ודאי שהקדוש-ברוך-הוא היה שם באופן של "השראת שכינה" מיוחדת. ועכשיו לאחר שחרב בית-המקדש אותן ד' אמות של הלכה ("השראת שכינה" שהיתה עם הסנהדרין), נמצאת עכשיו ב"בית רבינו" כיוון שהוא... מקום קבוע כמו הסנהדרין, שממנו יוצאת הוראה לאנשי העיר" וכמו שבזמן בית המקדש היתה "השראת שכינה"

ב"לשכת הגזית" באופן נעלה מכל מקום אחר, כיוון ששם היה מרכז הפסיקה לכל העם ("הסנהדרין"). כך גם לאחר חורבן בית המקדש, ישנו מקום שבו "השראת השכינה" היא באופן נעלה מכל בית כנסת אחר. זהו "בית רבינו", ששם יושב "רבינו" ומורה לעם כולו כיצד להתנהג.

(בתחילת הסעיף הוסבר שתלמידיו של "רבינו" התפללו בביתו ("הייתי לומד בבית הכנסת"); כעת מובנת הסיבה לכך: התלמידים הבינו ש"בית רבינו" הוא מקום מיוחד ושורה בו שכינה נעלית ולכן החליטו שבנוסף ללימוד גם התפלה היא במקום זה דוקא)

כעת מובן שהחכמים רבי אלעזר ורבי יצחק כלל אינם חלוקים בדעותיהם. לשניהם ברור ש"בית רבינו" נעלה מכל בתי הכנסיות ובתי המדרשות, כיוון שהקדוש-ברוך-הוא נמצא באופן מיוחד במקום הקבוע שממנו יוצאת הוראה לעם - שזוהי ענינו של "בית רבינו". כמו שהוסבר, שכל חכמי בבל באו לקבל תורה מפי "רבינו". תלמידים רבים באו ללמוד בשיבתו, ו"בית הדין" שלו התפרסם כבית הדין המרכזי של בבל.

מהנאמר בסעיף זה מובן, שישנן דרגות ב"מקדש מעט": "מקדש מעט" רגיל ו"מקדש מעט" עיקרי. אמנם כל בתי הכנסיות ובתי המדרשות מהווים תחליף לבית המקדש, אך הם בדרגת "מקדש מעט" רגיל. יש בהם השראת שכינה, אך בדרגה "רגילה". יחסית ל"מקדש מעט" העיקרי, העילוי שבהם הוא הרבה פחות מיוחד. ומצד העילוי המיוחד ד(בית הכנסת ובית המדרש שב) "בית רבינו" לגבי שאר בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל, הרי-הוא "מקדש מעט" העיקרי שנתן הקדוש-ברוך-הוא לישראל בזמן הגלות תמורת המקדש הגדול שבירושלים.

סיכום הסעיף: כאשר עם ישראל התרחקו מבית המקדש, התעורר בהם חשש שהקדוש-ברוך-הוא לא משגיח עליהם כבעבר. הקדוש-ברוך-הוא מבהיר ומודיע להם (על-ידי הנביא יחזקאל) שגם בזמן הגלות יהיה מקום שבו תשרה השכינה. יהיה "מקדש מעט" שישמש כתחליף זמני לבית המקדש שבירושלים.

ב"מקדש מעט" קיימות דרגות: כל בית כנסת ובית מדרש הוא "מקדש מעט" רגיל, לעומת "בית רבינו" שהוא ה"מקדש מעט" העיקרי, ובו השראת השכינה מקבילה להשראת השכינה שהיתה עם ה"סנהדרין" בבית המקדש. "בית רבינו" זכה למעמד המיוחד הזה כיוון ש"רבינו" הוא זה שמורה לכל העם כיצד להתנהג, ממש כמו שעשו חכמי הסנהדרין בבית המקדש.

סעיף ב.

”בית רבינו”

- ”מקדש מעט העיקרי”

בסעיף זה יוסבר קטע מהגמרא שבו נמצאת ראייה לכך שישנם חילוקי דרגות בסוג השכינה השורה ב”מקדש מעט”.

ויש להביא ראייה לחילוקי הדרגות ב”מקדש מעט” – הראיה תובן ממה שכתוב בהתחלת הסוגיא (הסוגיא בגמרא המדברת על-דבר (אודות) השראת השכינה בישראל בזמן הגלות באמצעות ה”מקדש מעט”).

וכך נאמר בסוגיא: **”בכל מקום שגלו עם ישראל, גלתה שכינה עמהן, כאשר גלו למצרים גלתה שכינה עמהן . . וגם כאשר גלו לבבל גלתה שכינה עמהן . . וכך בכל מקום ומקום, להיכן שגלו עם ישראל גלתה גם השכינה. שואלת על כך הגמרא: בבבל היכא (בארץ בבל, שגם לשם גלתה השכינה, היכן בדיוק היא נמצאת?) אמר אביי - אביי, אחד מחכמי הגמרא משיב על השאלה: השכינה נמצאת בשני בתי כנסת, בבני כנישתא דהוצל בבית הכנסת שבעיר הוצל ובבני כנישתא דשף ויתב בנהרדעא, ובבית הכנסת ”שף ויתב” שנמצא בעיר נהרדעא. ולא תימא הכא והכא, ואל תאמר שהשכינה נמצאת בו זמנית בשני בתי הכנסת, אלא זמנין הכא וזמנין הכא”**: פעם נמצאת במקום אחד ופעם במקום אחר; בתקופה מסוימת היתה השכינה בבית הכנסת שבעיר נהרדעא, ובתקופה אחרת בבית הכנסת שבעיר הוצל, כך שבכל פעם השכינה נמצאת במקום אחד בלבד.

לכאורה מתעוררת תמיחה גדולה על תשובתו של אביי: הרי כל החידוש ב"שכינה עמה" (שהשכינה נמצאת עם בני ישראל גם בגלות) הוא - שישנו "גילוי השכינה" . במקומות מיוחדות כמו במשכן ומקדש, ומקום זה ששם מתגלית השכינה כמו שהיתה בבית המקדש הוא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, שנקראים "מקדש מעט", כהמשך הסוגיא. ולפי זה, כאשר נשאלת השאלה "היכן נמצאת השכינה בבבל" אביי היה צריך לענות - באופן של מובן מאליו - שהשכינה נמצאת בכל בתי הכנסת שבבבל! ומדוע הוא אומר שהשכינה נמצאת בשני בתי כנסת בלבד, בהוצל ובנהרדעא?

ועל-פי-זה יש-לומר, שכאשר הגמרא שואלת "היכן נמצאת השכינה בבבל", אין כוונתה לאותה דרגת שכינה שאודותיה ידוע, וידועת גם הגמרא, שהיא נמצאת בכל בתי הכנסיות. שכינה זו כבודה במקומה מונח, ובשאלתה בוודאי התכוונה הגמרא לדרגת שכינה שונה. ולכן צריך לומר שבהמשך דברי הגמרא "בבבל היכא" . "היכן בבבל נמצאת השכינה" - שואלת הגמרא: "באיזה בית כנסת בבבל נמצאת השכינה כפי שהיא בדרגתה הנעלית יותר, דרגה כזו של שכינה שאינה נמצאת בשאר בתי הכנסת הרגילים?" ועל-כך עונה אביי בבי כנישתא דהוצל ובבי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא (בבית הכנסת שבהוצל ובבית הכנסת שבנהרדעא, שהם בתי-כנסת מיוחדים בבבל), ואינם כמו שאר בתי כנסיות.

אם כך, בגמרא מדובר אודות בתי כנסת מיוחדים, שיש בהם גילוי שכינה באופן נעלה יותר מגילוי השכינה שבשאר בתי כנסיות ובתי מדרשות (והם "מקום שניכר שהיא שורה שם" ומי שנכנס למקום מרגיש שהשכינה מתגלית שם באופן מיוחד. וכמו שקרה פעם אחת בבית הכנסת בנהרדעא, שהיה קשה לנמצאים שם לסבול את עוצמת הגילוי והוצרכו לצאת ממנו).

[במשך תקופה מסוימת זכתה נהרדעא בגילוי השכינה הנעלה, כיוון שבית הכנסת שם נבנה מאבנים וחול שהובאו מבית המקדש שבירושלים, על-ידי יכניה המלך והגולים שאיתו. לאחר מכן עבר גילוי השכינה הנעלה לעיר הוצל והמשיך לשרות בבית הכנסת שבעיר במשך תקופה מסוימת, כיוון ש"רבינו" גר שם באותו זמן (לפני שעבר לסורא)].

ויתירה מזה, שישנו מקום מיוחד (רק אחד, יחיד ומיוחד) שהוא תמורת המקדש שבירושלים (וכמו שבית המקדש הוא "המקום אשר יבחר ה'") - כך גם בזמן הגלות, ה' בוחר במקום יחיד ומיוחד שיהווה תחליף לבית המקדש) שבו עיקר השראת וגילוי השכינה, שלכן, לאחר שאומרת הגמרא שהשכינה הנעלית נמצאת בבתי הכנסת בהוצל ובנהרדעא, היא מוסיפה ומדגישה "לא תימא הכא והכא" - אל תאמר שעיקר השראת וגילוי השכינה הוא גם כאן וגם כאן, בשני המקומות בבת אחת (בבי כנישתא דהוצל ובבי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא בבית הכנסת שבהוצל ובבית הכנסת "שף ויתיב" שבנהרדעא) אלא זמנין הכא וזמנין הכא, פעם כאן ופעם כאן; בתקופה מסוימת היתה עיקר השכינה בהוצל ובתקופה אחרת בנהרדעא, אבל לא בשני המקומות יחד בו זמנית, כי מוכרח להיות שהשכינה הנעלית

נמצאת במקום אחד דוקא. שכן כמו שבית המקדש היה אחד ויחיד, כך גם המקום שמהווה תחליף עיקרי לבית המקדש הוא אחד ויחיד בלבד.

וענין זה מודגש בשמו של המקום, "בי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא" - כאמור, בית הכנסת בנהרדעא שנבנה על-ידי יכניה המלך והגולים שאיתו - נקרא בשפה הארמית "שף ויתיב" שהפירוש ד"שף ויתיב" הוא "נסע וישב". כיוון "שנסע מקדש וישב שם", כפי שהוסבר, שבתקופה מסוימת שרתה בבית הכנסת בנהרדעא שכינה בדרגה נעלית משאר בתי כנסיות, היינו, שגילוי השכינה שהיה במקדש בירושלים (ולא במקום אחר), נסע וישב במקום מיוחד בבבל, תמורת המקדש בירושלים. אותה דרגה נעלית של שכינה ששרתה בבית המקדש, עברה לנהרדעא שבבבל. ודבר זה היה ברור ופשוט כל כך ליהודי בבל, שהם פרסמו אותו בשמו של בית הכנסת: "שף ויתיב" - נסע וישב. השכינה נסעה מירושלים וכעת היא יושבת כאן, ובית הכנסת הזה נעשה מעין ובדוגמת בית המקדש, מבחינת השראת השכינה שבו.

סיכום דברי הגמרא: בכל בתי הכנסת בבבל (=חוץ לארץ) שורה השכינה, אלא שבהוצל ובנהרדעא היו בתי כנסת מיוחדים ששרתה בהם השכינה באופן נעלה יותר משאר בתי כנסיות. השכינה הנעלית לא שרתה בשניהם יחד בו זמנית, אלא בכל פעם באחד מהם בלבד. שכן כמו שבית-המקדש הוא אחד ויחיד, כך בכל תקופה ישנו רק בית כנסת אחד ויחיד שמהווה תחליף זמני לבית המקדש. בית כנסת זה הוא ה"מקדש מעט העיקרי" שבו נמצאת השכינה ששרתה בבית המקדש.

[למרות שגילוי השכינה לא זו ממקום המקדש לעולם, וכמו שכתוב "שכינה לא זזה ממקומה", אין זה בסתירה לכך שגילוי השכינה "נסע" מבית המקדש ו"ישב" במקום אחר. שכן בבית המקדש שרתה השכינה כמובן בבית עצמו, וגם במקום עליו עמד הבית. גילוי השכינה שלא זו ממקום המקדש לעולם הוא הגילוי שבמקום. אבל הגילוי שהיה בבית עצמו "נסע" מבית המקדש כאשר הוא חרב ו"ישב" בבבל].

ומזה מובן גם בנוגע ל"מקדש מעט" שבהמשך הסוגיא כלומר, בדברי הגמרא שישנו רק בית כנסת אחד שבו נמצאת "עיקר השכינה", ישנה ראייה גם בנוגע ל"בית רבינו שבבבל" - שנוסף על כללות הענין ד"מקדש מעט" ("מקדש מעט" רגיל), שבכל "בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל", ישנו בנוסף את ה"מקדש מעט" העיקרי שהוא תמורת המקדש הגדול שבירושלים, כפי שאכן היה בית הכנסת בנהרדעא ("שף ויתיב") במשך תקופה מסוימת לאחר חורבן בית המקדש הראשון, ה"מקדש מעט" העיקרי.

בתקופה הרבה יותר מאוחרת (לאחר חורבן בית המקדש השני) בית הכנסת שבהוצל היה ה"מקדש מעט העיקרי", כיוון שבאותה תקופה "רבינו שבבבל" גר שם. תקופה קצרה אחר-כך, כאשר "רבינו" עבר לעיר סורא, ופתח שם בית כנסת, ישיבה ובית דין מרכזי שנקרא "בית רבינו שבבבל", גם ה"מקדש מעט" העיקרי עבר אתו לשם. שכן כאשר "רבינו" קובע את מקומו בסורא ומשם יוצאת הוראה לכל העם בדוגמת הסנהדרין, עובר גם גילוי השכינה שמקורו בבית המקדש ונוסע ויושב ב"בית רבינו". והוא המקום "שנסע"

[בסעיף הקודם הוסברה מעלתו של "בית רבינו שבבבל", בהיותו "מקדש מעט עיקרי". בסעיף זה הובאה ראייה לכך שישנם חילוקי דרגות ב"מקדש מעט", ו"מקדש מעט עיקרי" יש רק אחד. לצורך הראייה הוזכרו בתי כנסת נוספים שהיו בתקופות מסוימות "מקדש מעט עיקרי" (בית הכנסת בנהרדעא ובית הכנסת בהוצל). במהלך הדורות היו בתי כנסת נוספים רבים ששימשו כ"מקדש מעט עיקרי", אך שיחה זו מתמקדת ב"מקדש מעט העיקרי" שהיה ב"בית רבינו שבבבל". בסעיפים הבאים ימשיך להיות "בית רבינו שבבבל" הנושא המרכזי].

סיכום הסעיף: למרות שידוע שהשכינה נמצאת בכל בית כנסת, הגמרא שואלת היכן השכינה נמצאת, ועונה שהיא נמצאת בשני בתי כנסת בלבד. עובדה זו מביאה למסקנה שהגמרא מדברת על דרגה מסוימת ומיוחדת של שכינה ("עיקר השכינה"), ועל בתי כנסת מיוחדים שבהם גילוי השכינה הוא בדרגה נעלית. בהמשך קובעת הגמרא שבשני בתי כנסת אלו, השכינה בדרגה הנעלית הזאת נמצאת בכל פעם רק באחד מהם ולא בשניהם בו זמנית, ומכאן ראייה לאמור בסעיף הקודם שישנם חילוקי דרגות ב"מקדש מעט" וישנו מקום אחד בלבד ("בית רבינו שבבבל") שהוא ה"מקדש מעט העיקרי" ובו נמצאת "עיקר השכינה".

סעיף ג. מעלת "בית רבינו" בגאולה

בסעיפים הקודמים הוסברה מעלתו של "בית רבינו", "המקדש מעט העיקרי" בזמן הגלות - שהוא בית הכנסת המהווה תחליף זמני לבית המקדש ואשר בו שורה השכינה באופן מיוחד. בסעיף זה יוסבר שמעלתו של "בית רבינו" - על השראת השכינה שבו ועקב כך קדושתו המיוחדת - תישאר בתוקפה גם בזמן הגאולה. כיוון שבגאולה יתקבצו ויבואו לבית המקדש כל בתי הכנסות מכל העולם ויתחברו אליו, כל אחד לפי דרגתו. "בית רבינו" יהיה צמוד ממש לבית המקדש ושאר בתי הכנסת יתחברו לבית המקדש באמצעותו.

ועוד ועיקר - בגמרא מוסבר שהמעלה המיוחדת ב"מקדש מעט" ד"בית רבינו" נמשכת גם בגאולה (וביתר שאת וביתר עוז - ובתוספת התגברות ועוצמה) "כשהן (עם ישראל) עתידין להגאל", שאז (כהמשך הסוגיא) "עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל": עם בוא הגאולה, כל בתי הכנסת שבעולם ייעקרו ממקומם ויעשו דרכם לארץ ישראל, שם הם יתחברו לבית המקדש בירושלים ויקבעו לידו.

כדי להבין מה תהיה מעלתו של "בית רבינו" כאשר כל בתי הכנסת יתחברו לבית המקדש, צריך להבין באיזה אופן יתרחשו הדברים:

הענין של השראת השכינה בכל מקום שגלו ישראל על-ידי ה"מקדש מעט" ש"בארצות אשר באו שם" (השראת השכינה בכל בית כנסת בחוץ-לארץ, שהיא מעין ודוגמת השראת השכינה במקדש שבירושלים) לא תמשך לעד, לנצח, שכן אינה אלא בזמן הגלות, אבל לאחר ש"עתידין להגאל", בבוא הגאולה, "תחזור גילוי שכינה מבתי הכנסות שבחוץ לארץ לירושלים ולא תשאר